

Manel Fortià: «En la tradició catalana vaig trobar un repertori per explorar el punt en comú entre el jazz i el flamenc»

Parlem amb el músic sobre el seu nou projecte, Libérica | Acaben de publicar el seu primer disc, 'Arrels'

Libérica amb Antonio Lizana | Arxiu

El contrabaixista cassanenc **Manel Fortià** torna nostàlgic de Nova York amb el propòsit d'endinsar-se en la música tradicional catalana, i amb la motivació per fusionar diferents estils i renovar el folklore per mantenir-lo viu. Així neix **Libérica**, un grup que cerca entre la cançó tradicional catalana i el flamenc, amb el jazz com a vehicle conductor. El projecte agrupa els músics Max Villavecchia al piano, el bateria Raphael Pannier i el cantant Pere Martínez, i compta amb la col·laboració vocal i saxofònica d'**Antonio Lizana**. Parlem amb **Fortià** sobre el primer disc d'aquest projecte, *Arrels* (Microscopi, 2021), que acaba de veure la llum.

D'on surt la idea d'innovar i prfusionar el jazz-flamenc amb la música tradicional catalana?

L'origen de **Libérica** neix en un principi de les ganes d'experimentar amb un flamenc-jazz que es mogui en els vessants més lliures dels dos gèneres. Per exemple, en el flamenc, tenim els cants lliures que es toquen sense tempo en què el cantaor porta el timó de cap a on anirà la música, i la

resta han d'estar molt atents per reaccionar i acompanyar les variacions que ell fa de la melodia. En el jazz, tenim el *free jazz*, que per resumir-ho podríem dir que es basa molt en la interacció: es perden les formes o estructures preestablertes, perquè algun músic proposi alguna nova idea musical, i la resta seguir-lo o complementar-lo. Així que la idea original era buscar un repertori en què es pogués explorar aquest punt en comú entre els dos estils i potenciar-lo.

I has trobat aquest repertori entre la tradició catalana?

Sí, així mateix. La cançó catalana apareix quan decideixo afegir al repertori "El cant dels ocells", una de les meves melodies catalanes preferides. La reharmonitzo i la passem a un pal flamenc que es diu *soleá por bulerías* i quedo sorprès amb la sonoritat que agafa. A part, durant el confinament, mentre era a Nova York i la cantant **Magalí Sare** a Barcelona, vam decidir gravar aquest arranjament amb el nostre duet en vídeo i li vaig dir a l'**Antonio Lizana** si hi volia col·laborar amb un solo de flauta. La veritat és que vaig quedar molt content amb el resultat, i de passada vaig fer un intensiu d'editar vídeos amb el *Final Cut* [RIU]. En aquell moment vaig veure que hi havia un territori a explorar en aquest sentit, i simplement vaig començar a fer més arranjaments amb altres cançons catalanes que m'agradaven per seguir investigant en aquella direcció i trencar barreres estilístiques.

Video: <https://www.youtube.com/watch?v=UyBSHklLrjc>

Com es fa la tria d'aquestes cançons? Com ha estat el procés d'adaptar-les?

La tria de les cançons va ser un procés lent i fet amb cura des de la calma i la tranquil·litat. Primer de tot em vaig posar a triar cançons que coneixia de petit, que cantava a l'escola o que em recordaven la meua infància a Cassà. Una vegada feta aquesta tria em fixava en la rítmica de la melodia per veure si em suggeria algun pal del flamenc. Quan trobava això em fixava en la part melòdica i hi buscava uns acords que li donessin una nova sonoritat i l'acostessin cap a les harmonies flamenques. En alguns casos, el procés era molt fàcil i sorgia de forma natural, però en d'altres no hi havia manera de trobar la fórmula que em satisfés i al final les deixava reposar o les descartava directament. És curiós perquè t'adones que hi ha músiques folklòriques de la península Ibèrica que, tot i semblar molt diferents sonorament, tenen una essència en comú que les connecta en l'àmbit melòdic i estructural.

En qui us heu inspirat?

Hi ha moltes influències en tot el que toquem, és clar, però el referent conscient més clar per mi és la **Liberation Music Orchestra** de **Carla Bley** i **Charlie Haden**. Tenen un disc que es diu *The Ballad of the Fallen* (ECM Records GmbH, 1983) que està centrat en músiques revolucionàries de la península Ibèrica i de Sud-Amèrica. Entre elles trobem "Els segadors" i "La Santa Espina". Quan vaig sentir aquest disc em va explotar el cap, mai m'havia imaginat que es podien interpretar aquelles melodies amb tanta llibertat i donar-los un potent color jazzístic que les fa brillar encara més, pel meu gust, o almenys les apropa a sonoritats més actuals i fresques. És curiós també sentir com músics americans toquen la teva tradició i li donen un enfocament totalment nou i molt inspirador. Suposo que deu ser una cosa semblant a quan ells senten un estàndard de jazz tocat per bulerías. Crec que s'hauria d'ensenyar aquest disc a les escoles i donar-li més visibilitat per ser potent i alhora tan peculiar. Un so de tradició i modernitat reflectit sobre dos clàssics catalans que hem sentit tota la vida, però mai amb aquest enfocament o aproximació més lliure. A partir d'aquestes sonoritats més jazzístiques sobre repertori català, si li sumes una altra connexió amb la península Ibèrica amb un art tan potent com és el flamenc, neix el concepte que busquem amb **Libérica**.

Video: <https://www.youtube.com/watch?v=hqFsdKYQM0o>

Com sorgeix el vincle entre els músics de Libérica?

D'una forma molt natural. Fa uns anys em van encarregar presentar un projecte nou al cicle ContraBaix, i vaig pensar que era l'oportunitat perfecta per desenvolupar aquesta idea. En aquella època havia estat tocant a trio amb el pianista Max Villavecchia i el bateria Oriol Roca: sonava molt bé i m'agradava molt la llibertat amb què tocàvem i la bona entesa que hi havia. Vaig decidir sumar-hi la veu del brillant cantaor Pere Martínez (que treballava amb el Max a **Los Aurora**) i vam muntar un repertori inspirat en cants lliures, temes propis, estàndards i alguna cançó

tradicional catalana. Va ser un concert molt bonic, però no va tenir continuïtat perquè vaig anar a viure a Nova York i no vam poder fer més concerts.

I la relació amb Lizana, com va néixer?

A Nova York vaig començar a tocar molt amb ell i el bateria francès Raphael Pannier, dos dels meus músics preferits de la ciutat en aquell moment. L'**Antonio**, a part de ser un saxofonista de jazz molt talentós i creatiu, té coneixement de tota la tradició del flamenc, ja que és de San Fernando com **Camarón de la Isla**. Amb ell vaig aprendre molt i vam experimentar junts com trencar la barrera entre el jazz i el flamenc des de diferents punts de vista. Un jazz club de Queens (NYC) anomenat Terraza 7 va ser un dels laboratoris que utilitzàvem. El Freddy Castiblanco, el propietari del local, em va proposar que organitzés una jam de flamenc-jazz regular (que em van dir que era la primera que es feia a Nova York) i va ser l'excusa perfecta per fer experiments amb l'**Antonio**, el Raphael i altres músics de l'escena.

I com us va acabar ajuntant tots plegats a Libérica?

L'abril de 2020, **Los Aurora** havien de venir a tocar al NYC Flamenco Festival, i aprofitant l'ocasió vaig dir al Pere i el Max que podíem fer un concert i tocar el repertori que havíem fet al cicle ContraBaix amb el Raphael a la bateria i l'**Antonio** de convidat. Això havia de ser al Soapbox Gallery, un prestigiós local de Brooklyn on tocava regularment. En arribar la pandèmia, el concert no es va poder fer, i en tornar a Barcelona el juliol de 2020, vaig decidir formar un **Libérica 2.0** amb aquesta banda que havíem de tocar a Nova York i l'**Antonio Lizana** de convidat. Tant l'**Antonio** com el Raphael van abandonar també Estats Units i van tornar a Europa, així que la situació era perfecta per continuar aquest laboratori a Barcelona.

Libérica amb Antonio Lizana Foto: Arxiu

Tot i fer cançons tradicionals catalanes, la col·laboració vocal d'Antonio Lizana hi afegeix fragments en castellà. Quin és el propòsit?

Les veus del Pere i de l'**Antonio** són molt potents i tenen molta personalitat. Tenen uns timbres molt diferents que, a la vegada, es poden complementar molt bé si s'ajunten. Tenir l'**Antonio** al grup i no fer-lo cantar seria una gran llàstima, així que s'havia de buscar la forma de no desaprofitar aquesta oportunitat. Llavors el que vam fer va ser el següent: a partir de cada cançó catalana que arranjàvem, buscàvem un cante flamenc que tingués una temàtica semblant o que parlés del mateix que la lletra en català. D'aquesta manera, es crea un diàleg molt natural i orgànic entre el Pere i l'**Antonio**, que van explicant una mateixa història de maneres diferents però amb la mateixa essència humana i càrrega emocional.

"La presó de Lleida" és la versió més llarga de l'àlbum, i aconsegueix plasmar una ambientació narrativa amb els sons. Ha estat complicat fer-ho?

Cada cançó té un concepte al darrere i una relació; no hi ha res aleatori. En aquest cas, el concepte era agafar una *seguiriya carcelera* i començar amb una enclusa que va marcant la *clave* del pal flamenc. En estils com el *martinete*, és molt habitual començar d'aquesta manera. Per a aquest cop metàl·lic, en realitat, vam fer servir una clau anglesa gegant que hi havia a l'estudi de gravació i un tros de ferro que simbolitza el barrot de la presó i ens connecta directament amb la lletra tràgica i trista d'aquesta bonica cançó tradicional catalana. El Gerard Porqueres va fer una bona feina de mescla i postproducció per aconseguir que aquesta clau anglesa soni tan ben integrada en la música i porti aquesta ambientació que la fa especial.

Presentareu el disc a Girona, Olot i Terrassa. Mantindreu l'estructura del disc o trobareu improvisacions a l'estil més jazzístic?

Els directes mai me'ls plantejo com a intentar reproduir un disc tal qual l'has gravat, per mi són conceptes i plantejaments molt diferents. Quan faig un disc, intento comprimir o condensar un missatge per tal que s'expliqui una història d'una manera musical, però amb un punt de control i postproducció a l'hora d'escollir l'ordre i la duració total. En canvi, el directe és l'oportunitat de fer créixer i madurar les cançons, portant-les cap a altres llocs o climes nous i, sobretot, donant-los energia i fer que arribin i emocionin el públic. La durada ja no és tan important sempre que no es perdi l'atenció o l'interès i hi hagi bones dinàmiques. En el directe també fem altres arranjaments com "Cançó del lladre" per *alegrías*, "Rossinyol" per *soleá*... que seran segurament al pròxim disc, a més a més d'alguna introducció i alguna sorpreseta més.

Video: <https://www.youtube.com/watch?v=DSwg6im1hrq>